

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd June , 2026

Website: <https://econferencia.com>

YURIDIK SHAXSLAR TOMONIDAN VAKOLATLI IQTISODIY OPERATORLAR MAQOMINI OLIHNING OBYEKTIV ZARURIYATI VA AHAMIYATI

Gulyamov Muzaffar Maxamatnazarovich

Perfect Control Service, MCHJ Bosh direktori, mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida tashqi iqtisodiy faoliyat ishtirokchilariga soddalashtirilgan bojxona tartib-taomillaridan foydalanish huquqini berishni nazarda tutuvchi vakolatli iqtisodiy operatorlar instituti joriy etilganligi shuningdek, hamda yuridik shaxslar vakolatli iqtisodiy operatorlar maqomini olishning obyektiv zaruriyati, uning iqtisodiy va huquqiy ahamiyati, bojxona ma'muriyatchiligini takomillashtirishdagi o'zni hamda tashqi savdo jarayonlarini soddalashtirishdagi ta'siri tahlili yoritilgan.

Kalit so'zlar: bojxona faoliyati, bojxona nazorati, xafvlarni boshqarish, tashqi savdo, xalqro standartlar, vakolatli iqtisodiy operatorlar, bojxona rasmiylashtiruv, tadbirkorlik subyektlari, savdoni yengillashtirish.

Annotatsiya:

V dannoy state osveщayetsya vnedreniye v Respublike Uzbekistan instituta upolnomochennogo ekonomicheskogo operatora, predusmatrivayushchego predostavleniye uchastnikam vneshneekonomicheskoy deyatel'nosti prava na ispolzovaniye uproщennykh tamojennykh protsedur. Takje proanalizirovana obyektivnaya neobxodimost polucheniya yuridicheskimi litsami statusa upolnomochennogo ekonomicheskogo operatora, yego ekonomicheskoye i pravovoye znacheniye, rol v sovershenstvovanii tamojennogo

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd June , 2026

Website: <https://econferencia.com>

administrirovaniya, a takje vliyaniye na uprosheniye protsessov vneshney
torgovli.

Klyuchevye slova: tamojennaya deyatel'nost', tamojennyi kontrol', upravleniye
riskami, vneshnyaya torgovlya, mejdunarodnye standarty, upolnomochennyy
ekonomicheskii operator, tamojennoye oformleniye, subyekty
predprinimatel'stva, uprosheniye torgovli.

Abstract:

This article examines the introduction of the Authorized Economic Operator system in the Republic of Uzbekistan, which provides participants in foreign economic activity with the right to use simplified customs procedures. It also analyzes the objective necessity for legal entities to obtain Authorized Economic Operator status, its economic and legal significance, its role in improving customs administration, and its impact on facilitating foreign trade processes.

Keywords: customs activities, customs control, risk management, foreign trade, international standards, Authorized Economic Operator, customs clearance, business entities, trade facilitation.

Kirish

Mamlakatimizda bojxona ma'muriyatchiligini takomillashtirish va O'zbekiston Respublikasi davlat bojxona xizmati organlari faoliyati samaradorligini oshirish, shuningdek, bojxona tartib-taomillarini yanada soddalashtirish bo'yicha tizimli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ushbu olib borilayotgan tub islohotlardan asosiy maqsad, mamlakat iqtisodiy qudratini

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd June , 2026

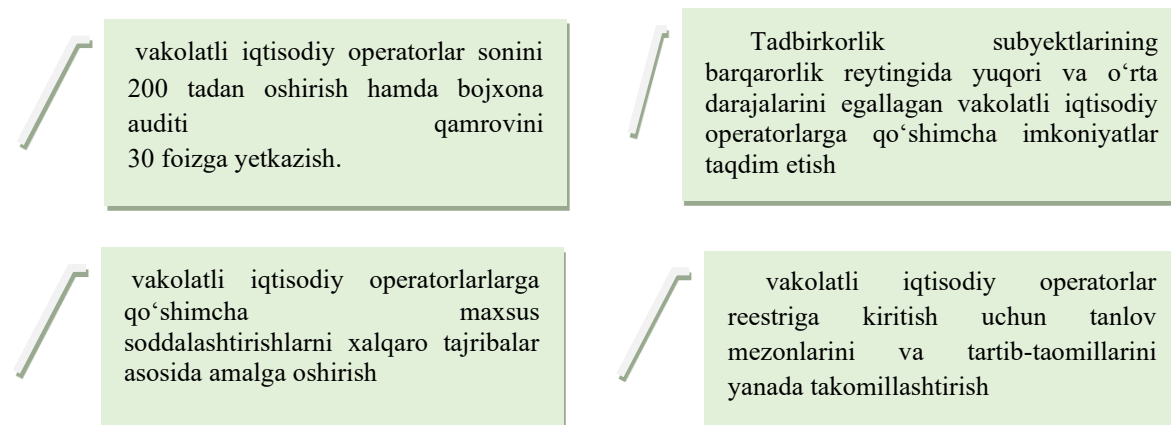
Website: <https://econferencia.com>

yuksaltirishda tadbirkorlarga keng imkoniyatlar yaratish va ularni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan hamda ularning tashqi iqtisodiy faoliyatida yaqindan ko'maklashishdan iborat.

Respublikada tashqi iqtisodiy faoliyatni liberallashtirish, investitsion jozibadorlikni oshirish va mamlakatning eksport salohiyatini mustahkamlash hamda importni optimallashtirish bo'yicha tizimli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Bu borada bojxona ma'muriyatchiligini takomillashtirish va O'zbekiston Respublikasi davlat bojxona xizmati organlari faoliyati samaradorligini oshirish, shuningdek, bojxona tartib-taomillarini yanada soddalashtirish bo'yicha tizimli chora-tadbirlar amalga oshirilib, bir qator huquqiy asoslar yaratilgan.

Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 17-dekabrda "Bojxona ma'muriyatchiligi va tashqi savdo tartibotlarini yanada soddalashtirish va samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-250 son farmoni hamda Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 20-avgustdagi "Vakolatli iqtisodiy operatorlar to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi 500-sonli qarorlarida bir qator o'z yechimini topish zarur bo'lgan vazifalar belgilab berildi (1-rasm).

1-rasm. Vakolatli iqtisodiy operatorlar faoliyatini tashkil etish tartibini takomillashtirishga oid vazifalar

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd June , 2026

Website: <https://econferencia.com>

Bugunngi kunda vakolatli iqtisodiy operator instituti zamonaviy bojxona nazoratini risklarni boshqarish tamoyillari asosida tashkil etish, ishonchli tadbirkorlik subyektlariga imtiyoz va yengilliklar berish, tovarlarning bojxona rasmiylashtiruvini tezlashtirish va tashqi savdo xarajatlarini kamaytirishning muhim vositasi sifatida baholanadi. Shuningdek, mazkur maqomni olish tadbirkorlik subyektlarining ichki nazorat tizimini takomillashtirishi, bojxona va logistika jarayonlarining shaffofligini oshirishi hamda xalqaro savdo zanjirlariga integratsiyalashuv uchun qo‘shimcha imkoniyatlar yaratishi asoslanadi.

Ta’kidlash joizki, jahon iqtisodiyotida globallashtirish va xalqaro savdo munosabatlarining jadal rivojlanishi tovarlar harakatini tezlashtirish, tashqi savdo operatsiyalarini soddalashtirish va bojxona tartib-taomillarini optimallashtirishni taqozo etmoqda. Tashqi iqtisodiy faoliyat ishtirokchilari uchun tovarlarni chegara orqali olib o‘tishda ortiqcha vaqt va xarajatlarning mavjudligi ularning raqobatbardoshligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy bojxona ma’muriyatchiligida asosiy vazifalardan biri nazoratni barcha ishtirokchilarga bir xil darajada qo‘llash emas, balki xavf darajasidan kelib chiqib differensiallashtirish hisoblanadi. Ya’ni ishonchli, qonun talablariga rioya qiladigan va moliyaviy jihatdan barqaror tadbirkorlik subyektlariga nisbatan soddalashtirilgan tartiblarni qo‘llash, yuqori xavfli operatsiyalarga esa bojxona nazoratining asosiy resurslarini yo‘naltirish maqsadga muvofiqdir.

Shunday sharoitda vakolatli iqtisodiy operator instituti alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu institut tadbirkorlik subyektlari va bojxona organlari o‘rtasida o‘zaro ishonchga asoslangan munosabatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd June , 2026

Website: <https://econferencia.com>

Vakolatli iqtisodiy operator institutining obyektiv zaruriyati shundan iboratki, avvalo, tashqi savdo hajmining ortishi va tovarlarning xalqaro harakatida ishtirok etuvchi subyektlar sonining ko'payishi bilan bog'liq.

Ushbu institutni shakllantirishning huquqiy asoslariga ko'ra belgilangan normalar mavjud bo'lib. Yuridik shaxs ushbu maqomni olish uchun quyidagi bosqichma-bosqichli jarayonlarni amalga oshirishi zarur bo'ladi.

Birinchi bosqich- Vakolatli iqtisodiy operatorlar reestriga kiritish to'g'risidagi yozma shakldagi arizani Davlat bojxona qo'mitasiga taqdim etadi.

Ikkinchi bosqich- Davlat bojxona qo'mitasiga mas'ul shaxslar tomonidan yuridik shaxsni vakolatli iqtisodiy operatorlar reestriga kiritish yoki kiritmaslik to'g'risida qarorni 30 kun ichida ko'rib chiqadi.

Uchinchi bosqich- yuridik shaxsning vakolatli iqtisodiy operatorlar reestriga kiritilganligi to'g'risidagi guvohnomani rasmiylashtiradi.

Ta'kidlash joizki, an'anaviy bojxona nazorati modelida tovarlarning katta qismi hujjatlar va boshqa nazorat vositalari orqali tekshirilishi mumkin. Biroq tashqi savdo hajmi tobora oshib borayotgan sharoitda har bir operatsiyani bir xil darajada tekshirish bojxona organlarining resurslaridan samarasiz foydalanishga, tovarlarning chegarada ushlanib qolishiga va tadbirkorlar xarajatlarining oshishiga olib kelishi mumkin.

Vakolatli iqtisodiy operator instituti aynan shu muammoni hal etishga qaratilgan. Bunda tadbirkorlik subyektining faoliyati, buxgalteriya va hisob tizimi, tovarlarni hisobga olish imkoniyatlari, bojxona qonunchiligiga rioya etish tarixi hamda boshqa mezonlar asosida uning ishonchliligi baholanadi.

Natijada bojxona organlari uchun quyidagi yondashuv shakllanadi: ishonchli tadbirkor — kamroq ma'muriy to'siq; yuqori xavf — kuchaytirilgan nazorat.

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd June , 2026

Website: <https://econferencia.com>

Bunday yondashuv bojxona nazoratining samaradorligini pasaytirmaydi, aksincha, uni maqsadli va riskka asoslangan tarzda amalga oshirish imkonini beradi.

Vakolatli iqtisodiy operator maqomining tadbirkorlik subyektlari qanday uchun ahamiyatli jihatlari mavjud?. Bu savolga quyidagicha javoblarni keltirishimiz mumkin bo'ladi.

Vakolatli iqtisodiy operator maqomini olish tadbirkorlik subyekti uchun nafaqat bojxona sohasidagi muayyan yengilliklardan foydalanish, balki korxonada korporativ boshqaruv va ichki nazorat tizimini takomillashtirish imkonini ham yaratadi.

Maqomga ega bo'lish jarayonida korxona o'zining tashqi iqtisodiy operatsiyalari, tovarlarni hisobga olish tizimi, hujjatlar aylanmasi va bojxona qonunchiligiga muvofiqlik darajasini tahlil qilishi zarur. Bu esa korxonada ichki biznes-jarayonlarni tartibga solishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, vakolatli iqtisodiy operatorlar instituti zamonaviy bojxona ma'muriyatchiligining muhim elementlaridan biri hisoblanadi. Uning obyektiv zaruriyati tashqi savdo hajmining o'sishi, tovarlar harakatining tezlashishi, bojxona nazoratini risklarni boshqarish asosida tashkil etish va tadbirkorlik subyektlarining ma'muriy xarajatlarini kamaytirish zarurati bilan belgilanadi.

Davlat nuqtayi nazaridan esa mazkur institut bojxona nazoratini maqsadli tashkil etish, ishonchli tadbirkorlar uchun qulay biznes muhitini yaratish va bojxona organlarining ma'muriy resurslaridan samarali foydalanishga xizmat qiladi.

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd June , 2026

Website: <https://econferencia.com>

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo‘ljallangan ustuvor yo‘nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-21-son Farmoni, 2026-yil 16-fevral.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Bojxona ma‘muriyatchiligi va tashqi savdo tartibotlarini yanada soddalashtirish va samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-250 son Farmoni, 2025-yil 17-dekabr.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Vakolatli iqtisodiy operatorlar to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi 500-sonli qarorlari, 2020-yil 20-avgust.
4. Jahon bojxona tashkiloti. SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade.
5. Jahon bojxona tashkiloti. Authorized Economic Operator (AEO) Programme bo‘yicha materiallar.
6. <https://lex.uz/docs/8050769>